

ARVUSTUS I Ära maga maha päikesetõusu. Lavastus, mis kubiseb efektsetest, väljapaistvatest hetkedest

Von Krahli ja Ekspeditsiooni „Ainult jõed voolavad vabalt“ on võimas ja julge avaldus, kus elu mõiste on laiem kui päevauudiste kontekst. Teisalt ka argisem.

Valner Valme

Edasi kultuuritoimetaja

Ma teadsin enne saali astumist, et see töötab. Seltskond loomingulisi inimesi, keda nimetatakse bänditeatriks, teebki nüüd bändi. Bändiliku teatriloomismeetodi kõrval on Von Krahli ja Ekspeditsiooni lavastustes olnud kolme aasta jooksul tähtsal kohal just nimelt muusika, on kõlanud karaoket ja vodeville, ja täielik muusikalavastus on loogiline jätk.

Laval on kodu: elutuba, magamistuba, köök, vannituba, täidetud normaalse mööbli ja asjadega ning trummide, sündi, keelpillide, akordioni ja muuga, mis tekitab heli.

Just nimelt heli, elamise muusikat. Tahtsin saada vabaks sõnadest, mõtetest ja narratiivist ning lasta end tunnetuse jõel kanda kohale, kuhugi kohale. Voolad kaasa ja oled samal ajal paigal nagu kodus. Selline tunne oli.

Tunne ei petnud, esimene lugu tõusis kosmilise roki kõrgustesse. Kaheksa osalist vahetavad pille ja rolle. Teevad pisikesi etüüde ja sooloetteasteid. Hoiavad ka vahepeal varju või vedelevad diivanil. Seal, kus kellelgi jääb puudu mõne instrumendi filigraansest valdamisest, korvab ta selle näitlejameisterlikkuse, improvisatsiooni ja leidlikkusega – või aitavad teised välja nagu bändis ikka. Tähtis ei ole pillimänguoskus, vaid väljendusrõõm. Sander Roosimägi on ansambli muusikaline telg, eriti rajud on tema saksofonipartiid, ent ka Jörgen Liik kitarril või Simeoni Sundja trummidel võiksid päriselt bändi teha.

Mine vooluga kaasa

Inimesed teatrisaalis kipuvad vist tahtma, et neile midagi öeldakse. Jutustatakse. Ja pannakse seejuures mõtlema. Vahel tundub, et ilma kaunite kunstideta me ei mõtlekski. Loom pääseks valla.

Jutustatakse siiski ka Lauri Lagle uuslavastuses. Öeldakse, et maailmas on ainult neli või kaheksa või 36 lugu ja ülejäänud on nende teisendid. Mõnes mõttes räägib muusika kõiki neid lugusid, sõnadeta on võimalik kõnelda isegi kõiki lugusid korruga. Võiks isegi öelda, et sõnade puudumine vabastab lood. Lood, mis muidu hakkaksid korduma ja jookseksid kinni ja muutuksid tüütuks.

„Ainult jõed voolavad vabalt“ laval vahetuvad öö ja päev, tõuseb päike, puhkevad kired, esineb ängi ja ka olemise tüünust ning saab nalja. Jah, inimesed selles

lavakodus ka räägivad, aga vähene tekst on rõhutatult teisejärguline. Sundja ümiseb nagu muuseas sõitmisest (Soome sõidan Soome kelguga, Rootsi sõidan Rootsi rahaga jne), Katariina Tamm loetleb ülitähenduslikult linnanimesid, Marika Vaarik hüüatab ühel hetkel külaeidelikult: „Ants! Kus Ants on?“

Peamiselt on tegu instrumentaalmuusikaga, aga ka üksikute laulude sõnad on lihtsad ja tobedad. Lavastuse kõrghetked on Marika Vaariku omaloominguline laul „Einmal“ ja samuti trupi tehtud „Päikesetõus“, solistiks Mari Abel. Esimene esitus poeb naha vahele ja Marika Vaarik näitab, et ta võiks kasvõi kalendrit ette lugeda ja sealt niriseks ikkagi elu mõte välja, samal ajal kui Mari Abeli *power-poptšiki* väänleva-tõmbleva etteaste peale naersin ma teatris üle hulga aja laginal, ohjeldamatult, vabastavalt ja ma polnud mõistagi ainus. „Päikesetõus! See pole üldse paha. Päikesetõus! Ära maga maha!“ Jne. Super sõnad ju.

Järgmine lugu on „Päikesetõus“!

Lavastus kubiseb efektsetest, väljapaistvatest hetkedest. Jörgen Liigi trummisoolo peldikupoti kaanel liigub haaravast *techno*’st naljakalt absurdse *happening*’ini, kui soolo lõpeb täispuhutava hüppepalli eos selgelt ebaõnnestuva surumisega potti – ja appi tuleb Marika Vaarik. Katariina Tamm kasutab pillide asemel peamiselt kõiksugu kodust inventari ja ka see on kohati hüsteeriliselt lõbus. Need episoodid on siiski ainult piisad jões. Üksikud hetked kaotavad paari tunni käigus tähtsuse ja kogu muusika ning kentsakas tegevus hakkab voogama ühtse jõena, mis on kord kärestikuline, kord malbe, ent alati elus. Esitatava muusika skaala ulatub *postrock*’ist minimalismi kaudu *house*’ini, sekka muidugi eksperimentaalset helikeelt *noise*’ini välja.

Sidus ja plastiline

Muusikalised numbrid hajuvad üldisse pilti, lähevad üksteiseks üle, see kõik on dramaturgiliselt sidus ja plastiline. Ei ole nii, et „ja meie järgmine lugu on see ja see“. Ja kui Rasmus Kaljujärvi lõpupoole tõesti ütleb „Järgmine lugu on „Päikesetõus““, siis kõlab see veidralt ja koomiliselt ja me võime mõelda, et oota, aga mis oli eelmine lugu, kas see pole kõik üks lugu? Peale ohtra omaloomingu võtab trupp etenduse jooksul appi ka tuntud viisijuppe George Michaelilt, Michael Nymanilt jt, Rea Lest esitab ka Arne Oidi lugu „Mis värvi on armastus“, küll aga rakendatakse neid palu teatraalselt, seotult. Nii et ikkagi narratiiv? Kui oodata võis pigem puhangut? Voolu ja voogamist? Jah, seal, kus on sündmus, on ka narratiiv. Elu on rikkalik sündmus, aga selle narratiivina nähakse sageli pigem päevauudiste negatiivset fooni: pandeemia, elektri hind. Loomulikult uudised Venemaa terrorist Ukrainas.

Me polekski inimesed, kui ei teaks, mis maailmas toimub ega elaks sellele kaasa. Aga alati on midagi veel. Midagi, mis annab siiski põhjuse siin vaikselt edasi rapsida. Mõni pisike nüanss, mis teeb õnnelikuks. Lähedased, sõbrad. „Ainult jõed voolavad vabalt“ on võimas ja julge avaldus, kus elu mõiste on laiem kui päevauudiste kontekst, teisalt ka argisem. Meie väiksed totrad elud on meile siiski armsad ja bändivormis saab neid omavahel ühendada.

Meie väiksed totrad elud on meile siiski armsad ja bändivormis saab neid omavahel ühendada.

Kevadel raputas eksperimentaalteatri sõpru teade Von Krahli teatri lõpust. Jah, see on kurb, me olime harjunud seal majas käima, see oli paljudele nagu teine või kolmas kodu. Lauri Lagle Ekspeditsioon aga jätkub, ma juhtumisi tean, et see bänd ei kavatsegi laiali minna, mulle tundub, et selle lavastusega see seltskond, kus on endisi NO99 ja Von Krahli näitlejaid ja mõni andekas inimene ka väljastpoolt, alles hakkab kuhugi jõudma ja annaks jõejumal, et nad kohale ei jõuaks.